

Ut fra de dokumenterte medieoppslag og forklaringen til tidligere reindriftssjef Hætta var det en betydelig uenighet mellom departementet og reindriftsadministrasjonen om hvordan arbeidet med reintallsreduksjonen skulle legges opp. Dette resulterte i at departementet grep inn og påskyndet prosessen på en måte som gjorde at Sivilombudsmannen i brev av 2. april 2014 stilte spørsmål ved om det ville skje en reell toinstansbehandling. Sivilombudsmannen konkluderte i uttalelse av 26. juni 2014 med at departementets inngripen ikke var i strid med prinsippet om toinstansbehandling. Etter rettens oppfatning er den interne stridighet likevel en indikasjon på de påpekte svakheter ved saksbehandlingen.

Retten erfarer at oppfølgingen har vært et tema under forhandlinger om reindriftsavtalene, men har ikke fått seg forelagt konkret informasjon om hvordan de forskjellige forslag er blitt vurdert.

Retten har heller ingen informasjon om at det er blitt foretatt noen konkret økonomisk analyse av virkningen for ungdom i etableringsfasen, før i den sakkyndige rapport om virkningen for saksøker i vår sak.

Samlet vurdering

I den samlede forholdsmessighetsvurdering viser retten først til *Lohuis og andre mot. Nederland*, som begge parter har anført som den avgjørelse som har størst likhetspunkter med vår sak. I den nederlandske saken ble det vedtatt en lov om svinefarmrestrukturering med maksimalt antall griser pr gård, med utgangspunkt i antall dyr på et gitt tidspunkt, 4-5 år før restruktureringen. I strukturendringene ble det gjort unntak for farmere som av spesielle årsaker ikke hadde utnyttet sin kapasitet fullt ut på referansetidspunktene. Unntakene gjaldt imidlertid ikke for personer som på denne tid hadde lav produksjon på grunn av egen sykdom. Under behandlingen for de nasjonale domstoler fikk Lohuis medhold i at et tap på 34 % uten kompensasjon var i strid med prinsippene etter P1-1, mens Van den Heuvels tap av 25 % kapasitet ikke ble ansett som en uproporsjonal byrde, da han hadde hatt muligheter for å kompensere dette selv.

Lohuis var likevel ikke tilfreds med grunnlaget for de nasjonale domstolers behandling, og brakte derfor saken inn for EMD, men fikk ikke medhold. Av domspremissene fremkommer det i avsnitt 58-61 at EMD mente at omstruktureringen gjaldt hele svinefarmnæringen på en måte som ikke i utgangspunktet diskriminerte saksøkerne. Domstolen bemerket likevel at de nasjonale domstoler hadde avgjort saken på en riktig måte, når de hadde gitt Lohuis medhold i at det for ham var begått et inngrep som var et brudd på eiendomsvernet.

Retten forstår *Lohuis*-saken slik at både den nederlandske nasjonale domstol og EMD oppfatter at den aktuelle form for regulering av dyretall vil være et inngrep som kan

rammes av P1-1, men under den forutsetning at det rammer den enkelte på en særskilt belastende måte.

Retten forstår statens anførsel slik at det har betydning at svinefarmreguleringen inneholdt en unntaksbestemmelse, og at det var denne som rammet de berørte på en uforholdsmessig måte. I motsetning til dette var det en forutsetning at reintallsreduksjonen skulle ramme alle likt.

I forhold til virkningen vil det relevante vurderingstema være den faktiske virkning, og ikke isolert sett om hensikten med reguleringen har vært en formell likebehandling. Det kan ikke være tvil om at reintallsreduksjonen i praksis rammer de minste reineiere hardest. Dette fordi man kommer ned på et reintall som medfører at reindriften blir ulønnsom. Det vises til *Myklevoldutvalgets* konklusjoner om at det på kort og mellomlang sikt vil oppstå en vanskelig situasjon for mange siidaandeler.

Reintallsreduksjonen vil i særlig grad ramme unge reineiere, som er i en etableringsfase med behov for å øke reintallet til nivå der reindrift kan drives med overskudd. Det er på det rene at saksøker har vært en reineier i en slik situasjon, ved at hans siidaandel har hatt en reintallsøkning fra 71 i 2010 til ca. 300 pr i dag. Økningen av hans reintall fremstår i større grad som en naturlig oppbygging, slik han fikk tilskudd til, og ikke som en posisjonering på bekostning av andre reineiere. Ut fra reintallsstatistikkens korrigererte tall, fremkommer det at reintallet i Fåla siida økte med 752 rein fra 2011 til 2012, tilsvarende 31,3 %. Til sammenligning økte saksøkers reintall med 22 reinsdyr, tilsvarende 22,4 %. Etter rettens oppfatning viser dette at saksøker ikke har vært i stand til å foreta den samme posisjoneringen som de større reineierne i siidaen.

Når det tas hensyn til svakhetene med saksbehandlingen og den enkelte reineiers muligheter for posisjonering, blir det noe vilkårlig å basere reduksjonen kun på reintallet i ett bestemt år, særlig når det viste seg at reintallet i 2012 var spesielt høyt, sannsynligvis på grunn av posisjoneringen. Å basere seg på ett enkelt reindriftsår vil innebære en risiko for at man rammer reineiere i spesielle situasjoner urimelig hardt, for eksempel unge reineiere og andre som på grunn likviditetsbehov måtte slakte, eller reineiere som hadde tapt uforholdsmessig mye rein dette året. Det vises til avgjørelsen av 21. mai 2002, *Jokela mot Finland*, der man bygde på en vilkårlig takst.

Av *Myklevoldutvalgets* rapport fremkommer det at det i Vest-Finnmark reinbeitedistrikt, der saksøker inngår, var til sammen 15 av 157 siidaandeler som før reintallsreduksjonen hadde under 200 reinsdyr. Disse 15 siidaandeler eide til sammen 2212 reinsdyr, ca. 2,5 % av distriktets samlede reintall.

De 15 siidaandelene hadde gjennomsnittlig 147 reinsdyr pr siidaandel, mens saksøker på referansetidspunktet i 2012 eide 116 reinsdyr. Saksøker er dermed en blant et fåtall

reineiere, som sterkt blir berørt av reintallsreduksjonen. Med utgangspunkt i reintallet på vedtakstidspunktet er han pålagt en halvering av reintallet. Retten mener ut fra dette at virkningen for saksøker vil være mer inngripende enn i *Lohuis*-saken.

EMDs praksis viser at det legges vekt på om formålet kunne oppnås med alternative løsninger, se *James og andre mot Storbritannia*, plenumsdom 21. februar 1986. En nærliggende alternativ løsning ville her vært unntaksbestemmelser rettet mot unge reineiere i etableringsfasen. Når alternative løsninger kan eksistere, er ikke retten enig med staten i at fraværet av et fleksibelt regelverk for reintallsreduksjonen kan være et argument mot at det foreligger brudd på P1-1, spesielt når virkningene for de berørte ikke er utredet tilstrekkelig på forhånd. Det vises også til at det i *Lindheim*-saken ble lagt vekt på at det var for begrensede muligheter til å ta hensyn til individuelle forskjeller.

Retten er enig med statens anførsler om at det også ved reintallsreguleringen vil være en skjønnsmargin for å ivareta det lovlige formål etter reindriftsloven § 1. I en samlet forholdsmessighetsvurdering mener retten likevel at det må legges størst vekt på at inngrepet i saksøkers rett til reindrift har en virkning der han påføres en urimelig og individuell byrde.

For en ung reineier i etableringsfasen er det klart at en prosentvis reduksjon vil ramme svært hardt, spesielt når reduksjonen medfører at man kommer på et reintallsnivå uten muligheter til å drive med overskudd, og med en omsetning som mest sannsynlig vil ligge under minstekravet til å oppnå produksjonstilskudd. For reineiere med høyt reintall vil en prosentvis reduksjon selvsagt innebære en større reduksjon i numerisk reintall, men de vil fortsatt ha forutsetninger for å drive med overskudd, der driftstilskudd etter reindriftsavtalen er inkludert.

Når inngrepet overfor den enkelte først kan konstateres, vil det normalt ikke bli et spørsmål om konsekvensene for staten. Det vises til *Lindheim*-saken, med omfattende konsekvenser for hele tomtefesteordningen, samt *Asmundson mot Island*. Det er uansett ikke mange reineiere som vil være i samme situasjon som saksøker. Konsekvensene vil derfor ikke være svært store, enten de alternative løsninger vil være en begrenset økning av siidaens øvre reintall, eller en løsning basert på *Myklevoldutvalget* forslag.

I slike tilfeller kan det ikke være grunn til at reindriftsrettigheter skal ha mindre beskyttelse etter P1-1 enn andre typer rettigheter til eiendom. Det vises *Könkäämä og andre mot Sverige*, avgjørelse av 25. desember 1996, som ikke synes å bygge på at urfolks- eller reindriftssaker skal vurderes på en særskilt måte. Heller ikke vurderingene i Rt-2006-1382 gir grunn til dette. Sivilombudsmannens avgjørelse av 26. juni 2014 bygger også klart på den forutsetning at det ikke er særskilte begrensninger knyttet til prøvingsadgangen ved inngrep i reindriftsrettigheter.

Det er et mer åpent spørsmål om EMD vil se hen til beslektede konvensjonsbestemmelser, men i tvilstilfeller kan ikke dette utelukkes, på samme måte som den Interamerikanske menneskerettighetsdomstol har anvendt aktuelle konvensjonsbestemmelser, i særlig grad i urfolkssaker. Til anvendelse av SP artikkel 27 i vår sak, bemerker retten at saksøker som aktiv reineier med siidaandel, vil være i en annen situasjon enn tilfelle var i *Kitok*-saken. Om artikkel 27 kommer til anvendelse vil imidlertid avhenge av flere forhold som i liten grad ble belyst under forhandlingene, blant om det ble gjennomført reelle konsultasjoner, særlig overfor de berørte siidaer og siidaandeler.

Det er imidlertid ikke nødvendig å gå nærmere inn på denne problemstilling, da retten ut fra EMDs egen praksis har kommet til at det i saken foreligger et brudd på retten til eiendom etter P1-1.

Konsekvensen av dette blir at vedtaket om reintallsreduksjonen overfor saksøker vil være ugyldig. Slik søksmålet og den nedlagte påstand er utformet, er det ikke nødvendig for retten å gå inn på spørsmålet om hvor grensen går for et reintall som ivaretar saksøkers rett etter P1-1. Retten bemerker imidlertid at det vil være vanskelig å kunne konkludere med at begrensningene i fremtidig reintallsutvikling er et inngrep i seg selv, selv om det legges til grunn at saksøker hadde en berettiget forventning om dette da han i 2010 overtok siidaandelen.

Som det fremkommer av premissene, har retten tatt utgangspunkt i at inngrepet vil bestå i reduksjonen fra et reintall på 150 rein, og at det er dette som her vil være en krenkelse av P1-1.

Sakskostnadene og domsavsigelsen

Saksøker har vunnet saken, og har dermed krav på sakskostnader. I og med at saksøker har fri sakførsel, anses det imidlertid ikke nødvendig å avsi dom vedrørende sakskostnadene.

Dommen er ikke avsagt innen fristen på 4 uker, grunnet sakens omfatning og fagdommers arbeid med andre saker.

Dommen er enstemmig.

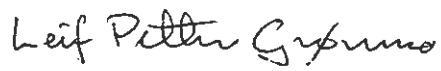
DOMSSLUTNING

Landbruks- og matdepartementets vedtak av 10. mars 2014 om redusert reintall i siidaandelen til Jovsset Ante I. Sara er ugyldig.

Retten hevet

Finn-Arne Schanche Selfors

Leif Petter Grønmo

Solfrid Marie Mindasdatter Jessen

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.